

20 نوامبر 2021

داکتر سید عبدالله کاظم

تکمله بر مقاله "کوئی لندنی کابل"

امیر عبدالرحمن در نظر داشت تا روابط سیاسی کشور را بجای هند برتانوی با دولت انگلیس بطور مستقیم برقرار سازد و برای این منظور شهزاده نصرالله خان پسر خود را ظاهراً به دلیل اشتراک در جشن تاج پوشی ملکه ویکتوریا معه یک هیئت به دربار انگلیس فرستاد. نصرالله خان در سال 1273 شمسی (1894م) از کابل بدانسوب حرکت کرد و اولین شخصیت افغان بود که به دربار ملکه حضور یافت و با او دیدار نمود.

(عکس یادگاری شهزاده سردار نصرالله خان حین سفر در لندن که بتاريخ 15 جون 1895 در قصر "کولیرهاال" لندن در یک دعوت رسمی گرفته شده و موصوف را در حال بیانیه نشان میدهد)

حین سفر نظر شهزاده را عمارتی در لندن جلب کرد و خواست وقتی به وطن برگردد، بیاد خاطره این سفر نمونه آن عمارت را در کابل بنا کند. او نقشه آنرا با خود به وطن آورد و برطبق آن عمارت شبیه را در محلی بنا کرد که در جوار دریای کابل کمی دورت از شهر و دهنه شمالی دوه کوه آسمانی و شیردروازه در جوار "ماشینخانه" (مقابل عمارت سره میاشت حالیه) قرار داشت. این عمارت که در دو منزل از خشت پخته اعمار گردید، به دلیل تشابه آن با عمارت اصلی در لندن به "کوئی لندنی" شهرت یافت.

بعد از اكمال تعمیر مذکور مسمی به "کوئی لندنی" گردید و بار اول به حیث مرکز اداری ماشینخانه مورد استفاده قرار گرفت و سردار محمد عمر خان ملقب به "سردار صنایع" (فرزند امیر عبدالرحمن خان از بطن

بی بی حلیمه) هفته یک یا دوبار به آنجا میرفت و از امور مربوطه واریسی میکرد. چون سردار

د پانو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنډي د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ

موصوف چندان بکارها بلدیت نداشت، امیر حبیب الله خان سراج الملة برگد محمد سرور خان بارکزائی (برادر زاده شاغاسی شیردل خان لویناب) را در راس کار گماشت که زیر نظر سردار محمد عمر خان امور محوله را پیش ببرد و در عین زمان میرمحمد هاشم خان (بعداً وزیر مالیه در دوره امانی از 1301 تا 1307) را به حیث سررشته دار دفتر ماشینخانه عمومی و کمیدان نظامی کابل مقرر کرد. در این وقت برگد محمد سرور خان دفتر خود را از کوتی لندن به داخل ماشینخانه انتقال داد و کوتی لندن به اقامتگاه چند انجنیر انگلیسی که از طرف دولت افغانستان استخدام شده بودند و امور تخنیکی ماشینخانه را پیش می بردند، تبدیل گردید تا از یکطرف آنها در نزدیک محل کار خود باشند و از طرف دیگر با مردم شهر کمتر تماس داشته و رفت و آمدشان زیر نظر دولت صورت گیرد.

بعد از مدتی کوتی لندن به حیث اولین محلی نشرات رادیو کابل مورد استفاده قرار گرفت که بار اول در عصر امانی بطور (گوشکی) برای شهر کابل نشرات خود را از آنجا آغاز کرد. سپس کوتی لندن برای تجمعات ادبی و فرهنگی اختصاص یافت و مدت کوتاه به حیث کافه - رستوران نیز استفاده شد. در سالهای 1340 کوتی لندن را تخریب کردند و تاهنوز جایش خالی است و دلیل تخریب آن نیز معلوم نشد، ظاهراً به دلیل فرسودگی و اما و یا ....؟

نمای عمومی ماشینخانه و کوتی لندن که از سمت کوه شیردروازه گرفته شده و در انتهای آن قسمتی از "ده افغانان" و بالا کوه و نیز عمارات ارگ شاهی به نظر میرسد. این عکس در اواخر دوره امانی گرفته شده و پل مشهور "هارتل" با چهار میناره آن در عکس دیده میشود.

د پانو شمیره: له 2 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

قرارگاه عسکری دروازه ورودی به داخل ماشینخانه (فابریکه عسکری)

د پانو شمیره: له 3 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

"راديو كابل":

ورود اولين استيشن راديو با دسته متخصصين و ميخانيك ها تحفه حكومت فيدرالي شوروي روسيه و يا به نظر يعضى ها تحفه ملت و دولت آلمان براى ملت افغانستان بود كه بتاريخ 27 اسد سال 1299 ش (18 آگست 1920 م) در عهد امانى بطور امتحانى شروع بكار كرد. اولين كارگر افغان كه در كابل بدستگاه راديو تلگراف مصروف خدمت شد، تورانشاه از منسوبين ماشينخانه عمومى كابل بود. در سال 1304 ش يك جوان افغان بنام عطا الله به خاطر آموزش تخنيك راديو به آلمان اعزام گرديد كه سال بعد با چند تن متخصص آلمانى و دو دستگاه فرستنده راديو دوباره به كشور برگشت و آنها كار نصب ستديو و مرسله آنرا آغاز نمودند. در سال 1306 ش راديو تمام مراحل تخنيكى و قانونى خود را طى كرد و در همين سال به اساس نظامنامه خاص نشرات خود را از عمارت "كوتى لندنى" شروع كرد. پخش ساز و سرود و نشر اخبار قسمت مهم نشرات راديو را تشكيل ميداد و اولين مدير آن محمد محسن نام داشت. استاد قاسم، استاد غلام حسين، استاد نتو، قربان على ربابى و ديگران در آن آواز ميخواندند و ساز مى نواختند. در سالهاى 1306 و 1307 ش در اطراف و اكناف شهر كابل بلندگوها (لودسپيكر) نصب گرديدند و نخست تعداد كمى راديو هاى بطرى دار به منازل شخصيت هاى سرشناس در شهر كابل امتحاناً توزيع شد كه در ظرف يك سال تعداد آن به بيش از هزار پايه رسيد، البته در پهلوى آن يكتوع راديوهاى "گوشكى كرستالى" نيز بود كه قيمت آن بسيار كم و به برق يا بطرى ضرورت نداشت. از طرف شب خبرها بطور ابتدائى و امتحانى نشر ميگرديد و اولين نطق خبرهاى راديو كابل عبدالجبار سرمحرر جريده امان افغان و ديگر غلام سرورمتخلص به "گويا اعتمادى" (نواسه سردار عبدالقدوس خان اعتمادالدوله) بود.

در دوره اغتشاش سال 1307 و 1308 ش نشرات راديو متوقف گرديد و اما دستگاه راديو كابل از سال 1309 تا 1318 با برنامه هاى خاص در ايام اعياد و لويه جرگه ها و ايام جشن استرداد استقلال از طريق لود سپيكر ها موسيقى و اخبار را پخش ميكرد. راديو كابل تا سال 1318 مركز مشخص نداشت و در ايام جشن در عمارت وزارت فوايد عامه متصل سمت شمال چمن حضورى (منطقه جشن) از يك اتاق استفاده ميكرد. از آن به بعد راديو كابل نشرات خود را نخست بطور امتحانى و در سال 1319 به نشرات رسمى آغاز كرد و در اين دوره در ساحه پل باغ عمومى كابل عمارت جديد براى دستگاه راديو و اداره نشرات آن در جوار وزارت مخابرات بنا گذاشته شد. امور نشراتى راديو مربوط رياست مستقل مطبوعات و امور تخنيكى و فنى آن مربوط وزارت مخابرات بود. صلاح الدين خان سلجوقى رئيس مستقل مطبوعات و رحيم الله خان وزير مخابرات در راس امور و در تحت هدايت سردار محمد نعيم خان وزير معارف و معاون اول صدارت اجراى وظيف مینمودند. عبدالهادى خوژمن و پاينده محمد خان زهير نطقان پشتو و غلام عمرشاکر نطق درى در قسمت خبرها بودند و در امور موسيقى استاد قاسم و استا دغلام حسين بحيث مشاورين و معلمين آواز خوانى و نغمه سازى خدمت زياد نمودند. استاد عبدالغفور برشنا مشاور عمومى راديو بود و مدير نشرات راديو در اول استاد غلام سرور گويا و بعد محمد عثمان صدقى و نجف على نبتاى معاون نشرات درى بودند. خبرها از طرف آژانس باختر و مضامين و مقالات علمى و ادبى از طرف هيئت رياست مستقل مطبوعات و مسايل سياسى از طرف وزارت خارجه بررسى ميگرديد و در اين دوره همه برنامه بطور زنده و مستقيم پخش مى شد، زيرا دستگاه ضبط صورت "ريکادر" وجود نداشت.

د پانو شميره: له 4 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خير و لولئ

در آغاز دوره صدارت محمد داؤد خان تصمیم گرفته شد تا نام "رادیو کابل" به "رادیو افغانستان" تبدیل و کوشش شود تا با اعمار یک دستگاه قوی و جدید آواز رادیو به سراسر کشور برسد. برای این منظور عمارت جدید و بسیار مجهز برای رادیو افغانستان در جوار سرک عمومی در کارته حالیه وزیر اکبر خان متصل به سفارت امریکا به کمک دولت آلمان و همکاری متخصصان آن کشور ساخته شد که تاحال پایرجاست.

د پانو شمیره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلپکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ